

Myslivost: historie a postavení ve společnosti

V Poslanecké sněmovně se rozpoutal spor o to, zda nová legislativa změní zemi v myslivecký stát, nebo zajistí normální, oboustranně výhodné spolužití myslivců a ostatní veřejnosti. Kontroverze připoutala pozornost také na samotný lov a jeho postavení v dnešní společnosti. Tento informační list shrnuje historii i současnost této svérázné oblasti lidské činnosti u nás i za hranicemi.

Myslivost a lov prošly dlouhým a pestrým vývojem. V pravěku byl lov nutností, nezbytnou pro obživu člověka. S přechodem k zemědělství a pastevectví poněkud ustoupil do pozadí.

Se vznikem soukromého vlastnictví se lov stal výsadou úzké vrstvy bohatých a mocných. K průlomům došlo až za Marie Terezie, která vydala patent dovolující každému zabít na potkání divoké prasce. Přemnožená prasata totiž likvidovala úrodu na polích v takovém rozsahu, že hospodářský zájem dostal přednost před privilegiem. Se zrušením roboty a růstem životní úrovně v 19. století se možnost střílet zvěř rozšířila i na zámožnější sedláky, kteří lovili na svých pozemcích.

V té době se také stále hustější osídlení a rozvoj průmyslu postaraly o dramatické snížení počtu zvěře v lesích. Koncem 19. století z našich lesů definitivně zmizeli vlci a medvědi. Mezi první a druhou světovou válkou tak v českých zemích nežila už prakticky žádná divoká prasata a jeleni.

Výsada majitelů polí a lesů rozhodovat o střelbě zvěře ovšem vzala po válce za své. Stát lesy majitelům zabavil a začal podporovat koncepci lidové myslivosti.

Ve snaze zajistit dostatek zvěře pro všechny lovce přitom stát rezignoval na roli rozumného správce. Lesy se postupně

proměnily ve svérázný velkochov vysoké zvěře, aby si každý ze 140.000 našich myslivců měl na co vystřelit.

Myslivost ve světě

V současné době můžeme sledovat ve světové myslivosti tři trendy:

Licenční systém: uplatňuje se na severu USA, v Kanadě, na Sibiři či v polárních oblastech Skandinávie.

Například ve Spojených státech je veškerá zvěř majetkem státu, který se o ni stará prostřednictvím úřadu US Fish and Wildlife Service. Ten v každém státě zajišťuje sčítání zvěře a určuje výši ročního odstřelu. Lovci pak žádají o licenci k lovu. Počet žádostí většinou převyšuje nabídku, licence se proto losují před televizními kamerami. Úspěšní žadatelé si mohou zakoupit odstřel konkrétního zvířete na území rozměru asi našeho okresu. Ulovený kus pak patří celý lovcovi.

Antický tradiční způsob: přežívá ještě ve Středomoří (Itálie, Řecko). Lovci si v určený den obléknou oranžové vesty, aby se nepostříleli navzájem, a střílí kdekoli a po všem, co se hýbe.

Honitební systém: je běžný ve většině evropských zemí. Může mít různé podoby. Podle míry profesionalizace můžeme rozlišit dva modely evropské myslivosti - německý a francouzský.

Ve Francii funguje lidová myslivost. Více než milion a půl myslivců (zhruba 4% obyvatel) se těší velkým výsadám a politické ochraně. Myslivecká lobby je velmi silná a prostupuje celou strukturou státní správy. Má navíc parlamentní zastoupení v podobě strany Chasse, Peche, Nature et Traditions (Lov, rybolov, příroda a tradice). Hony probíhají všude,

kde žije zvěř a ptáci. Na soukromých pozemcích menších než 20 hektarů se tak může dít i bez souhlasu majitele. Stává se třeba, že se myslivec usadí někomu na zahradě nebo dokonce na verandě s tvrzením, že právě odtud je nejlepší výhled na místo, kde hledá svůj terč.

Opačným příkladem je Německo. Tady majitele pozemků nelze obejít, neboť právo lovit je přísně spojeno s držením půdy. Myslivost se nikdy nestala lidovou zábavou a Němci evidují pouze zhruba 320 tisíc myslivců (0,4 % populace). Svůj podíl na tom mají i náročné zkoušky. Počet zvěře v lesích určují majitelé. Nájemné je vysoké a rovněž poplatky za odstřel dosahují výše několika tisíc marek. V Německu je přes 100.000 myslivců, kteří nejsou vlastníky nebo spoluvlastníky honitby.

V Austrálii lze lovit pouze na soukromých pozemcích, pokud k tomu lovec získá souhlas majitele. Nejčastěji se loví divoká prasata. Jsou považována za škůdce a farmáři rádi povolují lovcům jejich odstřel. Protože jde o uměle vysazený druh, který poškozují unikátní australskou přírodu, je tento lov rovněž ekologicky pozitivní.

Myslivost jako obor

Z myslivosti se v novověku vyvinul svérázný obor na pomezí zoologie, loveckého řemesla a živočišné výroby, charakteristický zachováním archaické terminologie, zvyků, tradic a rituálů.

Myslivečtí představitelé v posledních letech rádi užívají odborných pojmů z oblasti ekologie. V praxi ale prosazují především zachování a produkci určitých vybraných druhů zvěře (tzv. zvěř užitková) na úkor druhů jiných (zvěř škodná), i na úkor lesních ekosystémů.

Systému tabulek a vzorců, podle kterých myslivci určují "normované stavy zvěře", jež pak (formálně) udržují, nelze upřít určitou dávku sofistikovanosti. Problém však tkívá v cíli, který sledují - maximální produkci zvěřiny a trofejových kusů. Neohlíží se přitom na zbytek lesa.

Organizace české myslivosti

Převážná část myslivců je sdružena v místních mysliveckých sdruženích, jež zastřešuje Českomoravská myslivecká jednota (ČMMJ). Vedle toho si někteří majetnější podnikatelé pronajímají celé honitby, loví sami a profitují z poplatkového odstřelu.

Myslivost lze vykonávat pouze v okresním úřadem formálně uznaných honitbách (popřípadě oborách či bažantnicích). Provozovat honitbu (tedy být tzv. uživatelem honitby) může vlastník pozemku nebo kterákoli jiná soukromá osoba, firma či spolek, pokud si ji od majitele pronajme.

Většinou proto bývá odlišný vlastník pozemku, který na něm pěstuje les nebo zemědělsky hospodaří, od uživatele honitby - ten se stará pouze o lovnou zvěř. V praxi se uživatelem nejčastěji stávají místní myslivecká sdružení. Minimální rozloha honitby činí 500 hektarů - pokud jsou pozemky menší, musí se jich více sdružit dohromady.

Okresní úřad jmenuje pro každou honitbu mysliveckého hospodáře, který působí jako její formální správce. Vedle toho existuje myslivecká stráž, která má právní statut veřejného činitele a smí v honitbě zadržet pytláka, zastavit dopravní prostředek, prohlížet zavazadla, usmrcovat volně pobíhající psy a kočky a ukládat pokuty.

Řízení myslivosti má v kompetenci ministerstvo zemědělství, které stanovuje dobu lovu a hájení, rozhoduje, které druhy se považují za zvěř, může omezit nebo zakázat lov v některých honitbách, určuje předpisy o provádění zkoušek z myslivosti, o vydávání a odebrání loveckých lístků či povoluje výjimky z mysliveckého zákona.

V regionech rozhodují okresní úřady, které určují tzv. normovaný stav zvěře - umělé číslo, vypočítané z teoretické produkce příslušné plochy. Tento počet zvířat musí uživatel honitby udržovat (ve skutečnosti často bývají vyšší). V národních parcích je za myslivost odpovědné ministerstvo životního prostředí.

Myslivecké sdružení nebo jiný uživatel honitby navrhuje tzv. plán chovu a lovu, který schvaluje okresní úřad. Uživatel je povinen hradit vlastníkovu škodu, kterou v honitbě na polních plodinách nebo na lesních porostech způsobila zvěř - pokud se jí ovšem podaří prokázat.

Problémy myslivosti

Bezpečnost veřejnosti

Myslivec potřebuje k tomu, aby mohl lovit, lovecký lístek. Uchazeči o něj musí vykonat zkoušku z myslivosti a poté získat zbrojní průkaz. Podmínkou jeho vydání je bezúhonnost (doloží policie) a psychická a zdravotní způsobilost. Potvrzení o ní vydává obvodní lékař a za poplatek 200 korun jej obdrží prakticky každý, kdo nebyl v minulosti léčen na psychiatrii, neužívá prokazatelně drogy a netrpí závažnými zdravotními obtížemi.

Lovecké lístky proto pravidelně dostávají rizikové osoby - lidé agresivní, psychicky nevyrovnaní a emotivně labilní nebo zbrklí. To příliš nevádí například u sportovních střelců, kteří zbraně používají v uzavřeném areálu za přísných bezpečnostních podmínek. Ale u myslivců, kteří neuváženou střelbou ve volné krajině každoročně zabijí několik lidí, to má tragické důsledky.

Přesná statistika úrazů způsobených myslivci neexistuje. Od počátku 90. let ale zabili několik desítek lidí.

Naposledy v lednu 2001 vzbudil pozornost případ sáňkujícího chlapce, kterého lovec považoval za kance - naštěstí přežil. V roce 1996 skupina myslivců doslova rozstřílela osobní auto vezoucí několik pasažérů a zabila při tom jednoho člověka. Usoudili totiž omylem, že jde o pytláky.

Myslivci ohrožují veřejnost

leden 1998:

Při honu u obce Tatenice v okrese Ústí nad Orlicí trefil 52letý lovec svého staršího kolegu do zad, ten na místě podlehl.

červenec 1998:

V Hracholuskách na Prachaticku usmrtil při lovu divočáků myslivec jiného myslivce střelou do srdce.

prosinec 1998:

U Sudoměřic na Hodonínsku zemřel myslivec, jehož do hlavy zasáhla zbraň jiného lovce.

Při honu na divočáky ve Frantolech na Prachaticku byl do srdce zasažen myslivec z nedalekých Mičovic.

Bývalý vedoucí polesí Starý Hrozenkov zastřelil pytláka.

září 1999

Při lovu v kukuřičném poli u Liboměřic na Chrudimsku zastřelil myslivec kolegu v domnění, že jde o divočáka. Trefil jej do břicha.

listopad 1999

Člen mysliveckého sdružení Kadešice zastřelil při lovu na divočáka rakouského kolegu.

leden 2000

Při čekání na zvěř byl nábojem ze kulovnice své či svého kolegy zasažen myslivec ze Ždánic na Hodonínsku. Zranění na místě podlehl.

srpen 2000

U Konice na Prostějovsku zastřelil lovec ve tmě muže, který pracoval na poli. Považoval jej za divočáka. Byl odsouzen podmíněně na 10 měsíců.

Rozhořčení také vyvolává častá neoprávněná střelba na psy návštěvníků lesa.

Přemnožení jeleni ničí lesy

Stavy jelení a srnčí zvěře představují vedle střelby na lidi hlavní problém české myslivosti. Normované stavy často bývají nadhodnocené, aby myslivci měli větší možnosti střílet.

Uměle přemnožená zvířata devastují lesy - spásají mladé stromky a brání tak přirozenému zmlazení především listnáčů a jedlí, stejně jako výsadbě. Odhaduje se, že způsobené škody dosahují 1,2 miliardy korun ročně. V poslední době výše škod poněkud poklesla, přesto Lesy ČR, které hospodaří na 54% českých lesů, vynakládají na ochranu proti škodám zvěří téměř 400 miliónů korun ročně. Jen kvůli poškození státních lesů přispívají daňoví poplatníci lovcům na každý kilogram zvěřiny 270 korunami.

Zároveň tím zvěř brání obnově přirozené druhové skladby stromů, důležité pro biologickou diverzitu, ochranu proti povodním a stabilitu lesních porostů, které ohrožují změny klimatu.

Stavy by se mohly snížit například zrušením nebo omezením umělého zimního příkrmování, které brání přirozené regulaci zvěře. Myslivci však mají povinnost příkrmovat zvěř v období nouze, které není nijak blíže specifikováno. Přestože v posledních letech jsou zimy velice mírné a zvěř většinou potravu v přírodě najde, začíná příkrmování už v listopadu a končí na jaře.

Vlastníci lesů se proti příliš vysokým stavům často brání. Nemohou je ale vetovat, pouze se odvolat proti rozhodnutí okresního úřadu k ministerstvu zemědělství. Analýza správních řízení v letech 1995-98 ve vybraných regionech, provedená Hnutím DUHA, ukázala, že ministerstvo ani v jednom případě vlastníku lesa, který žádal snížení stavu, nevyhovělo. Fenclův úřad navíc rozhodnutí vydává s několikaletým zpožděním, takže již nemají žádný praktický význam.

Ilegální lov ohrožených druhů

Rozšířený je ilegální lov některých ohrožených druhů živočichů. Vinou pytláctví například z lesů opět mizí rys, jeden z nejvzácnějších evropských druhů savců. Myslivecké spolky dokonce žádaly o povolení hubit jej oficiálně. Přitom právě rozšíření rysa je považováno za klíčové

pro regulaci a udržení stabilních stavů srnčí zvěře a tedy omezení škod na lesích.

Pravidelné jsou rovněž případy, při kterých myslivci protiprávně střílejí na další chráněné druhy - orly, vlky, vydry, nedávno i bobra. Ministerstvo zemědělství dokonce stanovilo oficiální doby lovu několika druhů, které jsou přitom zákonem chráněné, například medvěda, vlka, vydry či losa.

Nepůvodní druhy

Myslivci v posledních desítkách let na našem území vysadili několik druhů zvířat, která zde nikdy nežila - kamzíky, muflony, kozy bezoárové, jelence viržinské a další. Tyto druhy nemají vybudovány přirozené vztahy s ostatními složkami našich ekosystémů a často je ničí.

Například dlouholetý umělý chov koz bezoárových v oboře na Pálavě značně poškodil unikátní stepní biotopy v této biosférické rezervaci UNESCO a jednom z nejceněnějších přírodních území u nás.

Společenské postavení myslivosti

Výhodou myslivosti je její politické postavení. Svým způsobem nikdy nepřestala být výsadou vrchnosti - feudálů ve středověku, bohatých vrstev za první republiky, komunistických stranických funkcionářů.

Dodnes se myslivci často rekrutují z řad podnikatelů, starostů, politiků i vysokých státních úředníků. Poměrně úzká zájmová skupina (kolem 1% obyvatel) tak získává značný vliv, ačkoli veřejnost k ní vystupuje hodně kriticky.

Samotní myslivci považují svoji činnost za nezbytnou a záslužnou. Bývalý šéf Asociace profesionálních myslivců a nynější iniciátor deklarace Obroda myslivosti Libor Řehák říká: *"Je dobře, že si zase začínáme uvědomovat i svou hodnotu a hodnotu práce, kterou pro tuto republiku dlouhá léta poctivě děláme. Je dobře, že začínáme nacházet svou ztracenou mysliveckou hrdost a zase začínáme zdvíhat hlavy."* Tato iniciativa

dokonce od státu požaduje dotace na výkon myslivosti a vytvoření systému mysliveckého školství, vědy a výzkumu.

Lov zvěře také dnes již není žádným hrdinstvím. Rozmáhají se metody, které s lovem již nemají nic společného – myslivci dovezou do lesa hromadu kaštanů, řepy či brambor, usednou do nedalekého posedu a střílí přímo krmící se zvěř.

Jiným příkladem je středověký přežitek bažantnic. V těchto lesních drůbežárnách myslivci pěstují ptáky, většinou neschopné života ve volné přírodě. Těsně před honem je potom vypouštějí - někdy doslova vyhazují před lovce, kteří je ve vzduchu sestřelují.

Myslivci chrání přírodu?

Myslivci se s oblibou prezentují jako skupina, která pečuje o přírodu.

Myslivecká jednota ale klade rovnítko mezi kvalitou přírody a počet zvěře. To by platilo, pokud by se jednalo o přirozenou velikost populace. Uměle přemnožené množství jelenů ovšem není známkou pestré přírody. Naopak jiné důležité složky lesa - například mladé stromky - ničí.

Nesmyslný je přitom argument, že o počtu zvěře musí rozhodovat myslivci, protože majitelé lesů preferují své komerční zájmy před ochranou přírody. Množství jelenů v lese se musí řídit přirozenými podmínkami ekosystému, podobně jako množství sýkor nebo ježků, nikoli názorem vlastníků nebo lovců.

Nyní ale nestojíme před dilematem, zda dát přednost přírodě, nebo dřevu, jak naznačuje ČMMJ. Spor je mezi uměle přemnoženými jeleny na jedné straně a lesní přírodou, přirozenými stavy zvěře i produkcí dřeva na straně druhé.

Jak by měl vypadat myslivecký zákon

Diskuse o mysliveckém zákoně otevřela otázku, jak by měla lovecká legislativa vypadat. Hnutí DUHA podporuje návrh, který se třemi kolegy předložil poslanec

Miloslav Kučera ml. (ODS). Přesto ani ten není ideální.

Optimální řešení by podle názoru Hnutí DUHA mělo mít několik klíčových prvků.

Oprávnění k výkonu myslivosti.

Uchazeč o lovecký lístek musí prokázat psychickou způsobilost a bezúhonnost před vydáním loveckého lístku a opakovaně po každých 10 letech.

Zkoušky odborné způsobilosti, oproti současnosti doplněné o základy ekologie a ekologie zvěře, má zajišťovat státní úřad. Přezkoušení uchazečů náleží kvalifikovaným zkušebním komisařům. Psychickou způsobilost by uchazeč o lovecký lístek měl prokázat potvrzením od specialisty, bezúhonnost potom výpisem z evidence rejstříku trestů.

Zvěř

Zvěř má tak jako v jiných evropských zemích i severní Americe představovat národní bohatství.

Zvěř jsou pouze ty druhy zvířat, které vyžadují regulaci člověkem pro zajištění přírodní rovnováhy (jelen, srnec, daněk, kamzík, los, prase divoké, liška, kuny, kormorán, krkavec, vrána, racek chechtavý) a druhy geogeograficky nepůvodní (sika, jelen Dybowského, jelenec viržinský, muflon, koza bezoárová, králík, mýval, psík mývalovitý, norek americký, ondatra, bažant, orebice, krocan, perlička), zajíc a kachna divoká.

Za stanovených podmínek by měl být možný odstřel zdivočelých domácích zvířat (pes, kočka, holubi). Odlov ostatních divoce žijících zvířat provádějí oprávněné osoby pouze na základě rozhodnutí policie či příslušného úřadu a při dodržení stanovených podmínek.

Myslivecká činnost

Hlavní formou myslivecké činnosti má být management původních druhů zvěře, bažanta, králíka a ondatry. Chov původních i nepůvodních druhů zvěře není mysliveckou činností a je upraven jiným zákonem.

Honitby

Honitbu mají tvořit souvislé pozemky jednoho nebo více vlastníků. Vlastníci honebních pozemků o výměře menší než 500 hektarů vytvoří po domluvě s okolními majiteli společnou honitbu. To je možné buď připojením pozemků k honitbě velkého vlastníka za vzájemně dohodnutých podmínek, nebo vytvořením honebního společenstva.

Velikost honitby je minimálně 500 hektarů, v případě honebních společenstev 250 ha. Vlastník honebních pozemků může svá práva a povinnosti smluvně převést na jiného vlastníka pozemků v dané honitbě.

Vlastník honitby nebo honební společenstvo je uživatelem honitby, pokud se nerozhodne honitbu pronajmout jinému uživateli.

Stavy zvěře

Mimo obory a bažantnice (chov zvěře) udržují uživatelé honiteb přirozené stavy zvěře. Stavy zvěře tedy mají odpovídat možnostem ekosystému.

Počty spárkaté zvěře by měly být odvozeny od obnovy lesních porostů tak, že přirozené zmlazení nebo výsadby musí odrůstat v požadovaném druhovém složení bez umělé ochrany při stanoveném procentu tolerovaných škod.

Ke stanovení škod na lesích a následnému určení stavů spárkaté zvěře by se mělo využívat kontrolních srovnávacích ploch. Stavy původních druhů zvěře nesmějí klesnout pod množství a hustotu zajišťující jejich bezproblémovou reprodukci. Dočasnou výjimku může povolit ministerstvo v případě, že není možné zajistit obnovu lesa v požadované druhové skladbě bez umělé ochrany ani při nejmenších možných stavech zvěře.

Plánování myslivecké činnosti

Plán hospodaření se zvěří připravuje uživatel honitby. Schvaluje jej příslušný

úřad s využitím připomínek úřadu odpovědného za státní správu lesů.

Plán obsahuje doklady o počtu zvěře, jejího pohybu v honitbě a působení na ostatní složky ekosystému (monitoring: sčítání, pozorování, data z kontrolních srovnávacích ploch atd.), návrh opatření a jejich zdůvodnění.

Úřad má právo upravit opatření (zejména plán lovu) tak, aby byl dodržen zákon. Uživatelé honiteb musí průběžně informovat úřad o průběhu plnění plánu.

Škody zvěří

Zákon by měl stanovit tolerovanou míru škod na lesních porostech a zemědělských plodinách. Uživatel honitby by potom byl povinen poškozenému uhradit škodu způsobenou zvěří, překročí-li tolerovanou míru.

Pokud mezi uživatelem honitby a vlastníkem nedojde k dohodě, zadá poškozený vypracování soudně znaleckého posudku. Prokáže-li posudek, že velikost škody odhadované uživatelem honitby je skutečné velikosti škody více vzdálena než ta udávaná poškozeným, musí uživatel honitby kromě škody samotné uhradit poškozenému i náklady na pořízení posudku. Případné další spory řeší soud.

Způsoby a doby lovu

Lov smí být prováděn pouze těmi způsoby, které umožňují okamžité usmrcení zvířete a sníží jeho utrpení na humánní minimum. Doby lovu jsou stanoveny v souladu biologickými poznatky o reprodukci a chování zvěře.

Myslivecká stráž

Uživatel honitby má na každých 500 hektarů navrhnout jednoho člena myslivecké stráže, jehož jmenování potom potvrdí státní úřad. Myslivecká stráž má postavení veřejného činitele.

Zodpovědnost a dozor

Zodpovědnost za dodržování ustanovení zákona a plánu managementu zvěře nese uživatel honitby. Dozor nad dodržováním zákona přísluší úřadům státní správy a České inspekci životního prostředí.

Státní správa

Státní správu zajišťuje úřad odpovědný za ochrany přírody ve spolupráci se úřadem, v jehož kompetenci jsou lesy.

Hlavní kompetence ve státní správě by měla připadnout ministerstvu životního prostředí. Krajský úřad zajišťuje zejména schvalování a změny plánů managementu, zkoušky uchazečů o lovecký lístek a schvalování honiteb. Pověřené obce by potom měly na starosti především schválení myslivecké stráže.

Igor Genda, březen 2001
Vydalo Hnutí DUHA

Hnutí DUHA
Bratislavská 31
602 00 Brno
tel. 05-45213802, 45214431
fax 05-45214429

e-mail info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz